

Till
Justitiedepartementet
Grundlagsenheten

Mediegrundlagskommitténs betänkande Ändrade mediegrundlagar (SOU 2016:58)

Verifiera AB har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerat betänkande och får med anledning härav framföra följande. Yttrandet begränsar sig till betänkandets förslag beträffande en översyn av databasregeln, särskilt i dess relation till den personliga integriteten.

Om Verifiera AB

Verifiera AB är ett bolag som bedriver inhämtning och vidareförsäljning av offentliga handlingar. Verksamheten bedrivs under varumärkena Lexbase respektive Verifiera. Båda tjänsterna riktar sig till allmänheten varvid Lexbase i första hand har privatpersoner som målgrupp under det att Verifiera i första hand har myndigheter och företag som målgrupp. Företaget levererar nyheter från domstolsväsendet till diverse publikationer och fungerar därför som en nyhetsbyrå. Bolaget har dock även utgivningsbevis för sin verksamhet.

Sammanfattning

Verifiera AB avstyrker förslaget till förändringar relaterade till databasregeln. Förslaget grundar sig på ett resonemang som rimmar så illa med nuvarande grundlagsstruktur att det är svårt att förstå hur kommittén har tänkt. Bolaget förespråkar istället att grundlagsskyddet fortsättningsvis upprätthålls i) även för internetbaserade verksamheter som tillhandahåller offentliga handlingar såsom t.ex. domar till allmänheten och detta ii) även om det sker i kombination med att handlingarna kan åtkommas genom en sökfunktion.

Nuvarande ordning och kommitténs förslag

Nuvarande grundlag innebär, såvitt är av intresse för detta remissyttrande, att allmänheten har möjlighet, genom på internet publicerade register ur s.k. rättsdatabaser, att ta del av samtliga domar från svenska domstolar. Till sådana register är av praktiska skäl sökfunktioner kopplade som innebär att man kan söka på t.ex. brott, person och adress. I vissa fall medger sökfunktionen även s.k. fritextsökning, d.v.s. sökning kan ske i databasen med valfritt ord.

Kommittén föreslår i sitt betänkande att en undantagsbestämmelse införs avseende känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelser m.m. Så som förslaget kan förstås i

denna del avses undantaget enbart gälla fällande brottmålsdomar. Kommittén föreslår dock ett undantag från undantaget, genom att ange att det även fortsättningsvis skall vara tillåtet att publicera sådana domar med tillhörande sökfunktion, så länge publiceringen i första hand riktar sig till vissa begränsade yrkesgrupper såsom journalister och jurister eller om mottagaren på professionella grunder har ett berättigat behov av de aktuella uppgifterna.

Kritik mot kommitténs förslag

Kommittén föreslår en ordning som innebär att vissa typer av databaser bör undantas från grundlagsskyddet om de innebär särskilda risker för otillbörliga intrång i de enskildas personliga integritet. Som exempel nämns ”att någon vänder sig till allmänheten med en ren söktjänst som innebär att det med utgångspunkt i bl.a. namn, personnummer eller adress som anges i särskilda sökrutor går att få besked ur ett register om vilka personer inom ett geografiskt område som har en viss sexuell läggning eller är dömda för brott”. Förslaget utgör i denna del en anomali eftersom hela grundlagspaketet i nu aktuellt avseende bygger på att den grundlagsskyddade verksamheten måste rikta sig till just allmänheten. En tjänst som istället har de målgrupper som kommittén anser lämpliga (t.ex. jurister och journalister) skulle sakna såväl automatiskt grundlagsskydd som möjligheter att erhålla utgivningsbevis. Det är därför svårt att förstå hur kommittén tänkt i detta avseende om inte tanken är att fullt ut omöjliggöra publiceringen av t.ex. rättsdatabaser med sökfunktion.

Kommittén återkommer i sitt betänkande till slutsatsen att den personliga integriteten riskerar att drabbas särskilt hårt om uppgifter om dömda kommer allmänheten till del. Däremot förklarar inte kommittén varför den anser integriteten skadas mer om allmänheten kan ta del av informationen än om rätten begränsas till vissa yrkesgrupper. Utredningen utvecklar alltså inte på något sätt varför en person dömd för brott tar större skada av att en enskild medborgare kan ta del av informationen än om en professionell aktör kan det. Detta måste anses vara en väsentlig brist med tanke på graden av inskränkning i yttrandefriheten som föreslås. Enligt Verifiera ABs förmenande riskerar dessutom den brottsdömda att lida betydligt större skada om informationen hamnar hos en arbetsgivare eller hos en journalist än om någon ur allmänheten tar del av informationen.

Kommittén verkar anse att vissa professionella grupper har ett mer berättigat intresse till informationen än allmänheten. Utredningen förklarar dock inte på något sätt varför en professionell aktör har ett mer berättigat intresse till att ta del av aktuell information än en enskild medborgare, vilket även det måste sägas vara en väsentlig brist med tanke på den inskränkning i yttrandefriheten som föreslås. Enligt Verifiera ABs uppfattning har allmänheten ett minst lika berättigat intresse att ta del av informationen som professionella aktörer. Det är uppenbart att enskilda personer kan tillvarata intressen som personlig säkerhet och ekonomisk trygghet genom aktuell information. Sådana intressen låter sig väl hänföras under begreppet allsidig upplysning. Förslaget riskerar vidare att leda till en ”orättvisa” i samhället i det att personer med kontakter inom media eller på t.ex. advokatbyråer lätt kan komma över aktuell information medan andra personer kommer att helt sakna möjlighet att få del av den.

Rent generellt saknas ett resonemang kring de intressen som står emot varandra i frågan. Rätten att ta del av allmänna handlingar är mer än en vacker tanke. Genom att kunna stu-

dera brottmålsdomar i förebyggande syfte uppnås såväl privata som samhällsekonomiska vinster i form av undvikna brott med åtföljande lidande och ekonomiska kostnader. Kommittén verkar närmast utgå från att all kunskap om omgivningens brottslighet är negativ. Detta är en uppfattning som inte kan delas. I vart fall talas i betänkandet bara om den personliga integriteten och inte om andra intressen. Ett utvecklat resonemang om aktuella intresseavvägningar saknas alltså. Att föreslå inskränkningar i yttrandefriheten och offentlighetsprincipen av denna storlek utan att redovisa vilka närmare överväganden som ligger till grund för förslaget förefaller märkligt och är en stor brist i betänkandet. Genom att inte presentera hur de förmodade avvägningarna ser ut kommer i praktiken bedömningen huruvida en rättsdatabas kan bedömas som lämplig eller ej i grundlagsskyddshänseende att helt överlåtas till en tillsynsmyndighet och i förlängningen till domstolarna. I synnerhet den förstnämnda bör ges en mycket långtgående vägledning i förarbetena inför sin lagtillämpning men även när det kommer till domstolarnas bedömning ligger det mer i linje med svensk rättsbildningstradition, i synnerhet på grundlagsområdet, att intresseavvägningarna görs av lagstiftaren och inte av domstolarna.

Kommittén anger att databasregeln kommit innebära att grundlagsskyddet omfattar databaser som är rena personregister. Det finns anledning framhålla att de register som kommittén bl.a. förefaller vilja stoppa inte är personregister utan register över domar från Sveriges domstolar. Sådana register är med andra ord en katalogisering av allmänna handlingar vilka varje svensk medborgare har rätt att ta del av. Varför någon ur allmänheten önskar ta del av en viss dom behöver man inte fundera över eftersom lokutionen "en fri och allsidig upplysning" täcker varje tänkbar anledning. Databasregeln tillkom bl.a. för att skapa möjligheter att tillhandahålla webbaserade register. Sådana register skulle bli helt meningslösa om de inte förenades med en sökfunktion.

Slutligen skulle förslaget innebära en begränsning av möjligheten att ta del av offentliga handlingar som står i direkt strid mot offentlighetsprincipen. Denna tar inte hänsyn till hur inhämtandet av offentliga handlingar går till och graden av tillgänglighet av sådana handlingar har aldrig varit av betydelse för principen. Förslaget strider alltså mot offentlighetsprincipen och något resonemang som motiverar detta förhållande förekommer inte i utredningen.

Verifiera AB genom styrelsen

Magnus Gröndal